

[Undervisningsministeren.]

17 år, når de forlader skolen. Et kursus kan være i 10 måneder, og det vil sige, at eleverne kan være mellem 16 og 16½ år, når de begynder et kursus. Det ærede medlem stillede som ønskemål 16 år. Der er altså ikke langt fra det, det ærede medlem ønskede, til det, lovforslaget giver mulighed for, men man må vel også på dette område se hen til det arbejde, som ungdomsskoler og efterskoler udfører for de ganske unge, og ikke gå altfor tæt ind på efterskolens naturlige arbejdsområde.

Det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen talte om skoleledernes, forstanderindernes, timetal, og der er naturligvis ikke noget til hinder for at drøfte dette nærmere i udvalget.

Det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen var betænkelig ved det forøgede tilskud til lærerlønningerne, men tilføjede, at det var som princip. Jeg forstår, at det ærede medlem for en gangs skyld vil bestræbe sig for at overvinde princippet og tiltræde det konkrete lovforslag, og det takker jeg det ærede medlem for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Grenaa): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om oprettelse af Statens kunsthånd og Eckersberg-Thorvaldsenfondet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 973, fremsættelsen i tidenden sp. 2257).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lars M. Olsen: Det var tidligere minister K. K. Steincke, der et sted i en af sine bøger skrev, at det her i Danmark som regel tager 30 år fra det øjeblik, en idé rejses på rigsdagen, til den gennemføres. Det faldt mig ind, da jeg læste den betænkning, vi har fået fra kunstkommissionen, idet det af denne fremgår, at tankerne om det, vi nu er i færd med at behandle, første gang kom frem for ca. 30 år siden, men til trods for at det har varet så længe, før et realistisk forslag kom til at ligge på folketingets bord, synes jeg, der er al mulig grund til at kippe med flaget. Jeg synes, at det er et prisværdigt initiativ, der her er taget, og at den kommission, som her har afgivet en foreløbig betænkning, fortjener påskønnelse, og det samme gælder naturligvis den højtærede minister.

Betænkningen er særdeles kortfattet, men meget oplysende, idet den giver en masse interessante enkeltoplysninger om de forsøg, der herhjemme er gjort fra offentlig side på at smykke såvel offentlige bygninger som parker og andet lignende med kunstværker. Jeg kan ikke undlade som københavnere at føle mig en lille smule beskæmmet overfor visse provinsbyer, når jeg læser denne foreløbige betænkning, især overfor Aarhus, der tilsyneladende på dette felt til trods for Aarhus kommunes langt mindre finansielle styrke har ydet en indsats på dette område, som langt overstråler den, som er ydet her i hovedstaden. Jeg håber og tror, at der ved vedtagelsen af dette lovforslag vil komme mere gang i denne sag, og at loven også på andre områder vil kunne tjene som igangsætter, så der skabes et virkelig inspirerende arbejde overalt i landet, især naturligvis sådanne steder, hvor det med en vis ret kan siges at man har forsømt noget.

Overhovedet kan man måske spørge sig selv, om ikke den demokratiske stat på dette specielle felt og forøvrigt også på andre indenfor det kulturelle gebet er for

[Lars M. Olsen.]

passiv, for smålig med hensyn til kulturelle ofre. Det forekommer i hvert fald mig, at dette kan gøres gældende i flere og flere parallelle sager og ikke mindst i nærværende. Jeg kan ikke huske, om det var i ministerens fremsættelsestale eller kunstkommissionens betænkning, der blev peget på, at man indenfor andre styreformere end den demokratiske i langt højere grad gør en rent kulturel indsats. Når vi hidtil har været så slemme til ikke at gøre det herhjemme, tror jeg ikke, det skyldes, at der ikke er kunstnerisk forståelse og kunstnerisk interesse ude i befolkningen. Det tror jeg der er. Jeg tror, der er et behov, som ikke først skal skabes, men som skal stimuleres, skal sættes i gang, og på dette felt tror jeg som sagt at denne forsåvidt beskedne lov vil medvirke til at bryde vej frem.

Vi ved jo allesammen, at arkitekter er noget, vi ikke kan undvære — ja, der er måske enkelte, der har en anden opfattelse — men billedhuggere og malere vurderes ikke på samme måde som arkitekter. Dette lovforslag er med til at hæve disse to vigtige faktorer i det kunstneriske liv op på et plan, der nærmer sig det, som arkitekterne, efter min mening med rette, indtager herhjemme. Vi kan ikke bygge huse, uden at vi har arkitekter; men det burde også være sådan, at vi fremover på en række områder beskæftigede billedhuggere, malere og eventuelt forskellige andre indenfor de kunstneriske områder, når vi skal opføre bygninger eller sætte store anlæg i gang, som appellerer til et virkelig kunstnerisk initiativ.

Nu er vi altså kommet så langt, og det kan vi sikkert alle her i tinget være tilfredse med. Man har måske lov at stille det spørgsmål, hvor langt vi havde været herhjemme, hvis vi ikke havde haft de mange private fonds, som har stillet midler til rådighed. I denne forbindelse kan jeg ikke undlade at nævne Ny Carlsbergfondet. Jeg har opholdt mig så længe herved, fordi jeg har indtryk af, at der ude i folket, taget i dette ords allerbedste og bredeste betydning, er ved at vokse en kunstforståelse og et kunstbehov frem, og jeg begrunder dette med, at der i de senere år, måske i nogen grad efter svensk forbillede, er skabt organer, ganske vist kun spæde or-

ganer — men alt stort skal jo begynde i det små — som vil bringe kunsten ud til befolkningen. Jeg peger her bl. a. på organisationen „Kunst på arbejdspladsen“. Kunstforeninger dannes der i mangfoldige byer, foreninger af forskellig art, men med det fælles formål at bringe kunst ud til så brede kredse som muligt.

Jeg vil også nævne, at en kommune-lærer fornylig har rejst og igangsat bestræbelser for at bringe moderne kunst ud på det indkaldte mandskabs belægningsstuer, og selvom der kan være divergerende opfattelser med hensyn til hensigtsmæssigheden og nytten heraf, så er der dog herved sat et arbejde i gang, som jeg synes fortjener at blive understreget ved denne lejlighed.

Den vej, vi nu skal til at betræde, er ganske vist ny i Danmark, men ingenlunde andetsteds. Jeg gør opmærksom på, at det i betænkningen anføres, at man bl. a. i Belgien, Frankrig og Holland, ja, selv i det slagne Tyskland, har været i stand til efter krigen at yde en ikke helt uvæsentlig støtte til kunstneriske formål ved opførelsen af offentlige bygninger. Også Sverige har jo haft sådanne arbejder i gang i lang tid.

Det slog mig med forbavselse og glæde at se, at Oslo by gennem de sidste 36 år gennemsnitlig har ydet 1 mill. kr. om året til kunstneriske formåls fremme i Oslo. Vi ved jo alle, at der møder os mange kunstværker af vidt forskellig art i Oslo, og nu forstår man det bedre, når man erfarer, at denne by har ofret ca. 1 mill. kr. om året gennem en menneskealder.

Jeg nævnte før Aarhus, og jeg gør det igen, fordi eksemplet derfra med al tydelighed viser, at snakken om, at man ikke har råd til det, slet ikke passer, for når der i en by findes folk med vilje og tro på en sag, så er der også penge til det, og det vil der også være mangfoldige andre steder, hvor man på husmandsmanér behandler disse i mange henseender alvorlige spørgsmål, i hvert fald alvorlige for dem, hvis interesse de omfatter, men også for borgerne i de pågældende byer. Der er sikkert muligheder for at nå langt videre ad denne vej, når der de forskellige steder findes folk med interesse på dette felt.

Jeg har bemærket mig, at lovforslaget først og fremmest tager sigte på statslige bygninger — ikke alene nybygninger, også

[Lars M. Olsen.]

ældre — men at der åbnes muligheder for, at også kommunale og andre institutioner kan komme i betragtning.

Jeg beder undskylde, at jeg i denne forbindelse kommer med en bemærkning, der ligger lidt udenfor dagsordenen. Vi har her i København en park, der årlig besøges af 4 mill. mennesker. Det er Tivoli, jeg tænker på. Vi har i denne by få steder af parklignende karakter, hvor man ser så lidt kunst og — efter min mening — så dårlig kunst som i Tivoli. Tænk, hvilken reklame det ville være for danske nutidskunstnere, hvis der i denne park, som altså gennemsnitlig besøges af 1 mill. mennesker i hver af de 4 måneder, den er åben, i stedet for de marcipanfigurer, der findes der, blev opstillet virkelig kunstneriske figurer, og til hvilken glæde det ville være for de besøgende og ikke mindst for de mange turister, der besøger Tivoli. Der findes nogle afstøbninger af antikke væsener, som står gemt derinde, og nogle, som jeg dårligt nok ved hvad forestiller, men kunst finder vi ikke i denne park, hvor et så stort antal mennesker har deres gang. Det er ikke, fordi jeg vil opfordre Tivoli til at søge penge af denne fond, som formentlig snarest skal træde ud i livet, men jeg vil med disse ord gerne henlede rette vedkommendes opmærksomhed på, at denne store institution efter mit skøn ikke gør det, man med rette kunne forlange af den.

Om selve lovforslaget skal jeg ikke gøre så forfærdelig mange bemærkninger, men vil dog understrege, at foruden de ca. $\frac{3}{4}$ mill. kr., staten stiller til rådighed, regner man med en støtte fra ikke-statslige institutioner, bl. a. kommunerne, af en sådan størrelse, at den årlige rådighedssum måske bliver på noget over 1 mill. kr. Jeg synes, det er udmærket, at også kunstnerne i kommissionen har akkviesceret ved denne ordning, medens den plan, de førte frem, da de i sin tid gik i demonstration, gik ud på, at en vis procentdel af opførelsessummen skulle anvendes til det pågældende bygningsværks udsmykning. Jeg tror, den her foreslåede ordning er langt smidigere og lettere at administrere, og det er i hvert fald en enstemmig indstilling, der foreligger fra den pågældende kommission.

Jeg kan med disse bemærkninger i eet

og alt og med glæde tilslutte mig dette lovforslag, og jeg håber, at tinget vil være i stand til at behandle det så hurtigt, at loven kan træde i kraft allerede den 1. april i år således som forudsat i en af lovforslagets paragraffer.

Conrad Kofoed: Det ærede medlem hr. Lars M. Olsen omtalte den voksende forståelse for kunst; jeg skal ikke gentage, hvad det ærede medlem sagde, men vil gerne fastslå, at det foreliggende lovforslag om oprettelse af Statens kunstfond m. m., hvis formål er udsmykning af statens bygninger og anlæg, kan synes beskedent, men de 700 000 kr., der foreslås ydet, er jo kun en begyndelse. I bemærkningerne til lovforslaget anføres, at man ikke på forhånd kan udelukke muligheden af, at 2 mill. kr. allerede nu vil kunne udnyttes forsvarligt. Altså må man gå ud fra, at beløbet senere skal forhøjes.

Mit parti er noget skeptisk indstillet overfor lovforslaget og kan ikke give det sin fulde tilslutning. Vi finder ikke oprettelsen af et kunstfond påkrævet nu, og vi finder det ikke rimeligt, at midlerne hertil skal fremskaffes gennem forhøjelse af auktionsafgifterne, således at de, der handler ved auktioner, kommer til at betale udsmykningen af de offentlige bygninger.

Bestemmelsen om, at indtil en trediedel af fondets rådighedsbeløb kan bruges til udsmykning af kommunale eller andre offentlige bygninger, finder jeg overflødig, idet jeg mener, at hvis en kommune ønsker sine bygninger udsmykket, bør man lade den selv om både at bestemme og at betale. Der tales så meget om det ønskelige i, at kommunerne har selvstyre, og jeg tror ikke, det vil vække udelt tilfredshed, hvis kommunerne skal løbe kapløb for at få del i disse penge. Vi ser også ved andre lejligheder, når et eller andet skal iværksættes, at der ræsonneres således: vi søger, for hvis vi ikke gør noget for at få fat i disse penge, gør de andre det, og så er der andre end os, der får dem. Jeg tror, det vil være mest rimeligt at lade dem, der finder det ønskeligt at få deres bygninger udsmykket, selv overveje, hvorledes de skal fremskaffe beløbet.

Hvad angår oprettelsen af Eckersberg-Thorvaldsensfondet, vil jeg sige, at det er

[Conrad Kofod.]

muligt, at kunstnerne må afhænde deres værker til en pris, som i dag er lavere end den, der ad åre kan opnås; men har det ikke altid været sådan, at jo ældre et kunstværk bliver, des mere stiger det i pris? Det sker muligvis også andre steder end i kunstens verden, at en vare stiger i pris.

Vi har sympati for vore kunstnere, vi omfatter deres vilkår med interesse og mener, at kårene ikke er så gode, som de kunne være. Jeg tvivler imidlertid om, at man gennem denne foranstaltning kan støtte kunstnerne nævneværdigt. Jeg tror, det havde været værdifuldt, om forholdene havde været sådan, at flere mennesker, end tilfældet er, var i stand til at købe kunstgenstande.

Den højtærede undervisningsminister nævner i sin skriftlige fremsættelse, at de her omhandlede fonds tænkes administreret af en styrelse på 12 medlemmer, medens den daglige ledelse henlægges til et forretningsudvalg på 4—5 medlemmer. Jeg tror, det bliver en stor administration i forhold til de goder, der opnås, og mon vi ikke skal være lidt tilbageholdende med oprettelsen af nye ordninger? Der er sikkert i alle kredse i dag mange, som tænker fuldt så meget på de daglige fornødenheder som på udsmykningen af offentlige bygninger. Dermed være ikke sagt, at der ikke er mange, som ønsker at eje kunstgenstande, men jeg tror ikke, det er denne vej, man skal gå.

Venstre erkender den værdi, der ligger i dansk kunst, men mener ikke, det er tilrådeligt at gennemføre dette lovforslag i den foreslåede form, og jeg kan derfor desværre ikke give tilslutning til dets gennemførelse.

Kristen Amby: I sin fremsættelsestale sagde den højtærede undervisningsminister bl. a. følgende:

„Det er vist få af os, der ikke, når vi træder ind i vore gamle kalkmaleriudsmykkede landsbykirker, bliver grebet af disse billeder, og det ikke alene fordi århundreders alder altid giver et menneskeværk en særlig stemning, men også fordi mange af kalkmalerierne på en så fremragende måde giver udtryk for datidens kunstfølelse, således at vi endnu i dag beriges derigennem.“

Jeg tror, at vi alle kan være enige med undervisningsministeren herom. Kalkmalerierne i vore landsbykirker såvel som tilsvarende og anden kunsthøjsskole over hele Europa bærer vidnesbyrd om en tidsalder, der bl. a. har sit særkende derved, at bygningsværket ikke som sådant kan skilles fra sin kunstneriske udsmykning. Hvad enten det drejer sig om de middelalderlige fresker, kalkmalerierne, eller den skønne digtning i stensulptur, der pryder gotikkens katedraller, råduse og andre offentlige bygningsværker som laugs- og gildeshuse, er de alle udtryk for en indre, man kunne næsten sige besjælet sammenhæng mellem bygningsværket og dets kunstneriske udsmykning, med andre ord, det funktionelle i bygningen kan ikke skilles fra kunsten. Værket blev til som en helhed og en enhed og fik igennem kunsten sin beånding. Senere perioder fandt andre veje til udsmykning end middelalderens, men forstod dog betydningen og værdien af, at både maleriet og skulpturen indtræder som naturlige bestanddele i bygningsværkerne, offentlige som private.

Det blev forbeholdt vor tid, den nyere tid og altså også vor maskinalder, at konstatere, som den højtærede undervisningsminister gør det for Danmarks vedkommende — nu citerer jeg ganske kort en linie:

„at statens aktive deltagelse i denne gren af dansk kunsthøjsskole næsten kan siges at være ophørt.“

Uden nærmere at gå ind på grunden hertil kan det vel siges, at såvel den ændrede samfundsstruktur som kunstens egen udvikling har været medvirkende årsager, men det er klart, at denne tilstand har indebåret og fremdeles indebærer et tab for kunsten og derved for menneskene som helhed og vanskeligere og fattigere vilkår for kunstnerne.

I erkendelse heraf nedsattes i februar 1954 en kunsthøjsskole, hvis betænkning forelå i september 1955. Betænkningens udkast til lovforslag er identisk med det forslag til lov om oprettelse af Statens kunsthøjsskole og Eckersberg-Thorvaldsenfondet, som vi i dag behandler. Inden jeg kommer ind på forslaget, vil jeg gerne omtale nogle bemærkninger i betænkningen. Det blev allerede nævnt af det ærede medlem

[Kristen Amby.]

hr. Lars M. Olsen, at man nu igennem 30 år, allerede fra begyndelsen af 1930'erne, udfoldede bestræbelser for at formå den danske stat til at tage skridt til at etablere en ordening, hvis formål var kunstnerisk udsmykning af de offentlige bygninger. I 1938 rettedes en henstilling fra den samlede danske kunstnerstand til regeringen om, at der ved opførelsen af offentlige bygningsværker skulle afsættes beløb til deres kunstneriske udsmykning. I 1939 — det gik ikke så hurtigt med at svare — forelå der et svar på denne henstilling fra indenrigsministeriet. Det gik ud på, at man ikke i henhold til finansministeriets holdning mente at kunne gå ind på indførelse af en generel ordening, men at man havde anmodet statens bygningsråd om ved behandlingen af forekommende sager om opførelse af statsbygninger at have opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om deres kunstneriske udsmykning, både hvor den projekterende arkitekt måtte have fremsat forslag derom, og også hvor dette ikke måtte være tilfældet. Der kom ikke noget ud af den henvendelse dengang.

I 1941, den 7. februar, rejstes den samme sag påny af direktøren for kunstakademiet, som bl. a. understregede den akutte nød, kunstnerne var i, og resultatet heraf var for kunstnernes vedkommende, at bevillingen på finansloven blev forhøjet fra 5 000 til 15 000 kr.; i dag er den vist 20 000 kr. Med hensyn til spørgsmålet om den kunstneriske udsmykning af statens bygninger, som også var omhandlet i henvendelsen fra kunstakademiets direktør, afsendtes den 5. januar 1942 en skrivelse af statsministeriet efter undervisningsministeriets anmodning, hvori det hedder:

„Under de nuværende forhold, hvor større kunstneriske arbejder på grund af den vanskelige økonomiske situation ikke kan ventes igangsat ved privat initiativ, fører den bildende kunst og dens udøvere en tilværelse under meget trange kår.

Da man må se en samfundsopgave i, at det kunstneriske og kulturelle arbejde fortsættes og udbygges, tiderne til trods“ — smuk sætning — „skal statsministeriet under samtidig påpegen af den økonomiske nød, der hersker blandt landets bildende kunstnere, henstille til samtlige ministe-

rier“ — altså også til Grønlandsdepartementet — „at der ved opførelsen af nye statsbygninger søges midler afsat indenfor de bestående byggesummer til bygningernes kunstneriske udsmykning, hvor en sådan udsmykning efter bygningsværkernes karakter og art må findes naturlig.“

Denne skrivelse fra statsministeriet til samtlige ministerier og til Grønlandsdepartementet, et ret sjældent aktstykke, var vedtaget i et ministermøde. Jeg lægger vægt på, at den var vedtaget på et tidspunkt, hvor vi havde en samlingsregering af alle demokratiske partier i rigsdagen. Men der skete ikke noget som helst. Der kunne ikke ske noget det første par år. Det varede ikke så længe, kun indtil året efter, inden rigsdagen var sat ud af spillet; men det er alligevel beskæmmende at tænke på, at der skal gå 12 år, inden der sker noget. Og da der endelig sker noget, er det ikke rigsdagen eller regeringen, der handler — det gælder jo alle de regeringer, der har siddet — men da er det kunstnerne, som handler, idet de starter deres bekendte demonstrationstog til landets rigsdag, vist i maj 1952. Det gav resultat. Det resulterede i nedsættelsen af den tidligere omtalte kunsthøjsskole. Man kan altså ikke just sige, at staten har forhastet sig; ej heller synes jeg, at det resultat, som regeringen ved at gøre kommissionens forslag til sit er nået til, just er imponerende. Der foreslås oprettet et fond, kaldet Statens kunsthøjsskole, på 700 000 kr. til udsmykning af offentlige bygninger; endvidere foreslås det, at der på de årlige finanslove stilles et beløb på 75 000 kr. til rådighed til understøttelse af ældre, fortjente danske kunstnere eller deres efterladte, subsidiært til støtte for talentfulde unge kunstnere. Forslaget falder således i to stykker: et stykke om Statens kunsthøjsskole, et andet stykke om Eckersberg-Thorvaldsenfondet. Det er jo ganske højtidelige navne, man bruger om disse statsbevillinger på henholdsvis 700 000 kr. og 75 000 kr. Hvorfor en årlig statsbevilling på 75 000 kr. til støtte for ældre kunstnere og unge talentfulde kunstnere egentlig skal kaldes et fond, har jeg lidt svært ved at forstå.

Uden ved denne lejlighed at komme nærmere ind på de i kommissionen af kunstnerne selv og deres repræsentanter omtalte

[Kristen Amby.]

forslag om en procentafgift af offentligt byggeri — en afgift, som skulle kunne give ca. 2 mill. kr. årligt — skal jeg med det samme sige, at vi har ikke megen sympati for det foreliggende lovforslag. De foreslåede fonds er årlige statsbevillinger, og dækningen for disse bevillinger tænkes tilvejebragt ved forhøjede afgifter på auktionsalgene her i landet i almindelighed. Vi finder ikke, at der er nogen sammenhæng mellem den foreslåede bevilling og dækningen. Var der tale om f. eks. for Eckersberg-Thorvaldsensfondets vedkommende at tilvejebringe et beløb ved en afgift på kunstsalg og kunstauktioner, var der dog en vis mening deri. Men hvorfor der, hver gang der et eller andet sted i landet afholdes en auktion over besætninger eller indbo — over gylte, eller hvad det kan være — skal svares en afgift til kunsthøjsskolen, har vi ikke rigtig forstået den højere visdom i.

Nu kunne man sige: nå, ja, det var altså trods alle de smukke ord dér, du ville hen; du ville ikke give kunstnerne noget! Nej, så let går det ikke. Hvis man vil drage den slutning, at vi ikke interesserer os for at finde veje og fremgangsmåder til støtte for kunsten og kunstnerne, så må jeg sige et par ord herom og skal også gerne fremsætte nogle konkrete forestillinger — forslag kan det efter sagens natur ikke være — men nogle konkrete forestillinger derom.

For det første synes vi, at den kunst- og kulturfjendtlige lovgivning, som regeringens nu for tredje gang fremsatte skattelovsforslag indeholder, må bortfalde. Jeg tænker her på bestemmelsen om formueskat på møbler, husgeråd og andet til husligt indbo hørende løsøre samt gangklæder, smykker og — nu kommer det: kunstgenstande, bogsamlinger o. lign. Vi finder det helt urimeligt at foreslå en formueskat på ting, aktiver, der ikke giver noget udbytte; hvis der overhovedet var noget forsvar for formueskatten, måtte det vel være dette, at en formue afkaster udbytte; men her er det døde ting, som ikke kan afkaste udbytte, tværtimod giver ejeren adskillige udgifter, både til plads, rengøring og forsikring. Men når skatten også skal lægges på den kunst, som folk besidder, og som — ganske vist uden at de har gjort noget for det — bliver mere og mere værd, og når skatten bliver

så stor, at de må skille sig af med disse kunstgenstande, fordi de ikke har råd til at have dem, så er det ikke meget forståeligt, at regeringen stadig fastholder dette forslag.

Der er talt om, at vi mangler mæcener. Deroverfor vil jeg sige, at nogle er her dog stadig, og det er måske naturligt ved denne lejlighed — som også det ærede medlem hr. Lars M. Olsen var inde på — at udtale sin påskønnelse af og taknemlighed over de beløb, som både store fonds som Ny Carlsbergfondet og private mennesker og institutioner også i vor tid har stillet til rådighed til hjælp for kunsten og kunstnerne. Men først og fremmest tænker jeg på de tusinder af små mæcener, vi har nu. Det ærede medlem hr. Lars M. Olsen var så venlig at tale om den måske latente trang, der er i befolkningen til at eje kunst. Jeg synes i og for sig ikke, man behøver at sige latente, for denne trang er i høj grad virkelig og åbenbar. Hvis ikke ganske jævne borgere i Danmark købte kunst, så sultede kunstnerne; det kan man være overbevist om. Jeg tror, det er et særkende for den moderne historie — og et godt særkende — at også den brede befolkning virkelig er så interesseret i kunst, at den køber; hvad den formår, og samler derpå.

Vi har omkring 1 600 udøvende kunstnere, billedhuggere og malere, her i landet. Hvis man nu tænker sig, at de hver især har en indtægt på omkring 10 000 kr., adskillige har sikkert meget mindre, men man må jo håbe, at mange har adskilligt mere — jeg nævner dette tal, der ligger sådan lige i underkanten af en arbejdsmands indtægt — vil det betyde, at der købes for ca. 16 mill. kr. kunst hvert år her i landet. Selvom vi så herfra trækker det, som staten og kommunerne køber — heldigvis er der jo nogle af dem, der køber monumental kunst — tilvejebringelse alligevel langt den overvejende del af det beløb, som kommer kunstnerne tilgode, af de private borgere. Det er imidlertid givet — efter min mening — at i mangfoldige tilfælde vil en skat på malerier og skulptur som den foreslåede virke som en kunstfjendtlig foranstaltning og ramme netop dem, jeg her har talt om: de mange små mæcener landet over. At den også rammer de store er en given sag.

Jeg skal ikke udelukke den mulighed —

[Kristen Amby.]

jeg mener at kende den højtærede undervisningsminister ret vel, også fra hans gode side — at han har bekæmpet den nævnte lovgivning; men enten det nu er tilfældet eller ej, er det en kendsgerning, at den regering, hvoraf han er medlem, stadig og stædigt gennem finansministeren fastholder et forslag, som i sine konsekvenser er direkte kunst- og kulturfjendtligt, og som for kunstneres økonomiske kår kan blive fuldstændig skæbnesvangert. Når jeg siger kulturfjendtligt, er det, fordi det ikke blot er den bildende kunst, det drejer sig om; også bøgerne skal jo formuebeskattes. De mensesker, der skal have bøgerne og køber dem, må ikke trække noget af betydning fra i deres selvangivelse, selvom det er nødvendigt for deres fag, at de køber dem, og de biblioteker, som de skaber sig, og som er meget værd — som i alt fald forsikringsvurderes højt — skal altså formuebeskattes, skal rammes to gange.

Derfor siger vi først: bort med dette negative, bort med denne paragraf! Og det kunne ske ret omgående, for jeg er overbevist om, at der i denne sal ikke er flertal for den. Men dernæst vil en skattelovgivning med modsat fortegn såvel kunne hjælpe kunsten som støtte kunstnerne.

Lad dog personer — såvel som selskaber — få lov til at fradrage en vis procent af deres skattepligtige indtægt som ikke-skattepligtig, når et beløb gives til f. eks. et kunstfond, hvis opgave det er at støtte både kunsten og kunstnerne, og når et beløb direkte gives til udsmykning af offentlige bygninger — det være sig i staten eller kommunerne — eller andre bygninger eller lokaler af almen nytte. . . . . Jeg skal gerne holde op, så længe finansministeren taler. (*Finansministeren* [Kampmann]: Det er ikke mit forslag!). Nej, men den højtærede minister er impliceret i det, både gennem den vej, ad hvilken pengene skaffes tilveje, og også gennem det andet forslag, som jeg nu har omtalt.

Jeg ved ikke, om der er noget om det, jeg har set i aviserne: at man, hvis man giver et beløb til bevægelser af en eller anden karakter — jeg har hørt nævnt *Moralsk Oprustning* — skulle have lov til at fradrage dette beløb i sin selvangi-

velse. Men hvis det er rigtigt, ville jeg finde det nok så naturligt, at man, hvis man støttede dem, der trænger til lidt støtte, kunstens liv og kunstnerne selv, fik lov til at trække et vist beløb fra i sin selvangivelse.

Det, staten formår, er jo til syvende og sidst meget lidt, hvad det foreliggende lovforslag bærer tydeligt og klart vidnesbyrd om. Det er til syvende og sidst borgerne i al almindelighed — og også de enkelte større fonds — der gennem deres køb af kunst er afgørende for, hvordan kunstens kår kan være.

Endelig ville jeg ønske, at man ville gennemføre en egentlig *droit de suite* — altså en virkelig ret for kunstnerne til at opnå, at en vis procentdel af de beløb, der indkommer ved det kunstsalg, der finder sted, skulle tilfalde den endnu levende kunstner eller eventuelt den pågældende kunstners enke eller efterladte børn.

Jeg er overbevist om, at forslag af denne karakter ville betyde, at langt større midler end dem, der her er foreslået af den høje regering, af den højtærede undervisningsminister, ville blive stillet til rådighed. Men dernæst — og det er ikke uden betydning — ville det også være muligt, at sådanne fonds, altså bragt tilveje gennem borgernes frivillige bidrag, kunne bestyres som selvstændige organer uden statens afgørende indflydelse — selvom den måske var repræsenteret deri — hvad vi ville ansæ for et gode og også stemmende med, at det i langt højere grad er de private borgere, som støtter kunsten, end staten.

Johs. Christiansen: Jeg vil gerne for mit vedkommende sige med det samme, at jeg mener, den tanke, der ligger bag lovforslaget, ikke alene er smuk, men utvivlsomt også er rigtig. Derfor er det dog ikke helt sikkert, at vi ikke kommer til at se på en og anden af forslagetts enkeltheder i det udvalg, jeg går ud fra må blive nedsat.

I den udviklingsproces, der spænder over årtusinder, har de materielle kræfter utvivlsomt været de mest fremherskende — en simpel følge af den menneskelige naturs væsen; men det turde måske dog være et åbent spørgsmål, hvor langt disse kræfter ville være nået i deres kamp for fremskridtene, hvis de ikke havde kunnet hente

[Johs. Christiansen.]

inspiration og styrke i de åndsværdier, som frembringes af tænkere, digtere og billedskabende kunstnere.

Om jeg ser rigtigt, ved jeg ikke, men for mig står det sådan, at bortset fra banalt profitjageri har det været drømmen om det skønne i livet, der bar mennesket i dets stræben mod en bestandig lysere og rigere tilværelse. Og hvad kunne vel give denne drøm større virkelighedsfyldte, end når det higende menneske stod overfor udformningen af en ny, stor tanke, et ædelt digt, et helstøbt og beåndet kunstværk?

Nu er det jo ingenlunde noget nyt, der foreslås her. I de ældre kultursamfund som f. eks. Hellas indgik den billeddannende kunst som en uadskillelig del af landets kultur, ytrende sig navnlig i storstilede udsmykninger af templerne og andre offentlige bygningsværker. Senere, i feudaltiden, var det fyrsterne og kirkerne, der gav kunstnerne store og inspirerende opgaver. I vor egen tid er det mere blevet staten i forbindelse med forskellige institutioner — her i Danmark nævner vi med hæder i denne forbindelse Ny Carlsbergfondet — der i større eller mindre grad har fortsat de gloriøse traditioner.

Der er jo nok dem, der vil finde det lidt dristigt, netop på et tidspunkt da „spar“ er blevet triumf i vor offentlige husholdning, at stille forslag om en bevilling på $\frac{3}{4}$ mill. kr. til støtte og fremme af dansk kunst. Vi har også lige hørt de svære betæneligheder, som det ærede medlem hr. Kristen Amby gav udtryk for, og den — skal vi sige — ret tydelige afvisning, som kom fra den ærede ordfører for venstre. Men når man — hvad jeg forstod var tilfældet for de to ærede medlemmers vedkommende — har virkelig sympati for det, der ligger bag dette lovforslag, så forekommer det mig ikke at være nok at fremkomme med en lang række betæneligheder. Jeg synes heller ikke, det er nok, når det ærede medlem hr. Kristen Amby polemiserer så voldsomt imod et lovforslag, der ikke er gennemført. Det nytter ikke kunstnerne så forfærdelig meget. Jeg ved ikke på nuværende tidspunkt, om den højtærede finansministers skatte-lovsforslag, som det ærede medlem hr. Kristen Amby omtalte, bliver gennemført, men det er dog, såvidt jeg erindrer, kun

kunstsamlinger til en værdi af over 100 000 kr., der bliver gjort afgiftspligtige. Men altså, forslaget er ikke vedtaget, og det kan dog ikke nytte i denne forbindelse at stå og skælde ud på et sådant forslag, når det ikke i sig selv har nogen som helst forbindelse med det, vi taler om her. Jeg havde ventet, at det ærede medlem hr. Kristen Amby var kommet med positive forslag ... (*Kristen Amby*: Det gjorde jeg også!) ... De var ikke tilstrækkelige efter min opfattelse. Det er imidlertid klart, at alt, hvad vi i så henseende kan foretage, må vi drøfte nærmere i udvalget, og jeg håber i hvert fald, at udvalgsarbejdet ikke skal blive helt negativt; jeg ville meget beklage det, hvis det skulle blive det.

En bevilling på $\frac{3}{4}$ mill. kr. skulle være mulig, selvom vi naturligtvis, hvad den højtærede finansminister lægger stærk vægt på, ønsker at fastholde den valutapolitiske linie, der er lagt. At det under denne synsvinkel er de produktivitetsfremmende bevillinger, der har førsteprioriteten, er jeg for mit vedkommende fuldkommen enig i. Men i henhold til det, jeg sagde før, forekommer det mig, at vi ikke kan lade den opgave, som den højtærede undervisningsminister her har peget på, ligge. Jeg har den opfattelse, at et demokrati, der vil holde sig frisk og levende, også må tage vare på kulturværdierne; uden dem ville selv det mest valutastærke samfund blive et træls foretagende at være med i. Det er disse værdier, der skaber festglansen over hverdagen, men det er også dem, der danner nye buer i den åndens bro, der spænder fra et slægtled til et andet.

Der vil altid rejse sig et udækket behov for nye materielle livsgoder foran os, også det er en del af den store sammenhæng. Men det ville være en falliterklæring, folkeligt som demokratisk, hvis vi for materielle goder glemte eller forsømte at øge den kulturarv, tidligere generationer har overladt os, og som de næste skal modtage. Derfor har også vi en pligt til at give vore digtere, tænkere og bildende kunstnere sådanne kår, at de kan røgte det særlige kald, de har.

Ud fra disse betragtninger kan jeg på det radikale venstres vegne tilsige vor velvillige medvirken under den videre behandling af lovforslaget. Visse af dets enkeltheder må

[Johs. Christiansen.]

naturligvis underkastes en nærmere prøvelse i et udvalg. Navnlig vil vi fra vor side lægge megen vægt på, dels at de i § 3 nævnte fondsstyrelser får den helt rigtige sammensætning, dels at de forvaltningsregler, som det er tanken nærmere at fastsætte, udformes under hensyntagen til, at ingen berettigede interesser denne sag vedrørende trædes for nær.

Der er i denne forbindelse en udtalelse af ministeren, som jeg gerne vil sætte en streg under. Jeg tænker på hans fortrøstning til, at malernes og billedhuggerens værker i skoler, læreanstalter, mødelokaler og lignende offentlige steder vil kunne virke inspirerende og stimulerende for de unges livsforståelse. Denne fortrøstningsfulde opfattelse deler jeg. Men for at ingen af os skal blive altfor skuffet, er det netop så afgørende, at de foreslåede fondsstyrelser får en i enhver henseende forsvarlig sammensætning. Kunst er en søgende, ofte en til yderlighederne gående eksperimentel livsyttring. Sådan har det været altid, sådan er det også i dag. Det vil sige, at der til enhver tid vil være forskellige skoler, retninger og klikker, og moden — selv moden — har et stort ord at sige samtidig. Jeg kan illustrere dette blot med et enkelt eksempel. For en menneskealder siden eller så skabtes der brand og ballade i gaden, hvis jeg må bruge det udtryk, over de såkaldte pakkasemalerier, som en datidig kunstner excellerede i. I dag vil formodentlig den retning, som sværger til det abstrakte, anse pakkasemalerierne som udtryk for noget temmelig reaktionært. Jeg erkender, at jeg rent ud sagt ikke selv forstår abstraktismen, det er nok min fejl, men hvis man gennem en statsstøttet udbredelse af kunst ønsker at bidrage til ungdommens livsforståelse, som ministeren så smukt udtrykte det i sin fremsættelsestale, bliver det næppe i særlig grad gennem abstraktismen, og derfor vil jeg allerede her advare mod en sådan sammensætning af fondenes bestyrelser og forretningsudvalg, at det bliver de outrerede retninger eller klikker,

der kommer til at bestemme farten, for da vil det kunne blive livsforvirringen snarere end livsforståelsen, man vil bidrage til at fremme. Om dette og andet må vi imidlertid tales nærmere ved i udvalget.

Dernæst vil jeg gerne sige, at medens jeg med glæde har kunnet slutte mig til tanken i forslaget om kunsthøjsskolerne, er det i en helt anden sindsstemning, jeg har læst den højtærede finansministers tilkædede forslag om forøget afgift på auktioner. Jeg forstår, at disse forslag ikke debatteres under eet, men at forslaget om en forøget afgift på auktioner kommer til en særskilt behandling, og derfor skal jeg nøjes med i denne omgang at sige, at det forslag, som her er tilkædet hovedforslaget, er jeg ikke nær så glad ved. Den højtærede finansminister må ikke misforstå mig, men jeg synes, det er en lidt bagvendt måde at tage pengene på. Men det er altså et spørgsmål, vi kommer til senere.

Jeg vil gerne slutte denne omgang med at anbefale, at der bliver gjort et solidt og godt arbejde i udvalget for at få det bedst mulige ud af det forslag, som undervisningsministeren har lagt på bordet for os.

Her er jo ikke alene tale om, at man vil støtte den arbejdende kunst, men her er også i høj grad tale om det, som naturligvis ligger bagved, at man vil vække, at man vil styrke folkets interesse for og kærlighed til den kunst, som vi nu engang er i stand til at skabe i vort eget kultursamfund.

Der har været talt om, hvorvidt der er et behov, og om et sådant behov allerede har givet sig udtryk i positiv retning. Det afgørende er, at de, der køber kunst for kunstens skyld, for skønhedsglædens skyld, får den rette vejledning, hvis ikke de i forvejen er ganske sikre på, hvad der er kunst, og hvad der ikke er kunst. Til en sådan vejledning vil det i høj grad bidrage, at vore offentlige bygninger og de lokaler, vi samles i, bliver smykket på den måde, som det er tanken i forslaget.

Der er en ting, jeg også vil gøre opmærksom på. Det er den nøje forbindelse, som jeg håber der må blive, når kunst-

[Johs. Christiansen.]

fondet kommer i stand, mellem de billed-dannende kunstnere og arkitekterne. Det er af ganske overordentlig værdi, hvis et så stærkt og godt samarbejde som muligt kan komme i stand, og det tvivler jeg ikke om at man fra begge sider vil være interesseret i.

Man har her nævnt Aarhus, det kan jeg godt forstå, og jeg vil gerne i samme forbindelse nævne Odense som bevis på, at en kommune kan løse en stor opgave i denne retning. Jeg har med den største glæde gået igennem de forskellige sale og værelser på Odense rådhus, efter at det er blevet bygget om, og den samklang, jeg har fundet dér imellem den bildende, udøvende kunstner og arkitekter og håndværkere, er af en sådan karakter, at man i allerhøjeste grad må ønske, at der virkelig kan komme noget godt ud af det initiativ, der her er taget.

Aksel Larsen: Vi har igennem det materiale, der er tilvejebragt af kommissionen, såvel som igennem den højtærede ministers fremsættelsestale og bemærkningerne til lovforslaget fået ret udførlig besked om det problem, der her foreligger, om den historiske, ideelle og kulturelle baggrund for det lovforslag, den højtærede minister har fremsat. Vi har fået yderligere besked gennem tre af de ærede ordføreres meget udførlige taler, og jeg tror, at jeg under disse omstændigheder kan afholde mig fra at beskæftige mig med en historisk redegørelse for baggrunden for lovforslagets tilblivelse eller med en begrundelse for nødvendigheden af, at det offentlige, stat og kommuner, gør noget alvorligt for at støtte kunsten og bringe kunsten ud til folket.

Jeg vil derfor kun slutte mig til en række af de almindelige betragtninger, der er fremsat af de foregående talere i denne debat, idet jeg dog beder om, at man ikke identificerer mine meninger med alt, hvad der er blevet sagt. Jeg må måske med det samme sige, at når det drejer sig om Statens kunsthøjdepension, hvor staten skal indsætte bestyrelsen og fordele pengene, så tror jeg ikke, det ærede medlem hr. Johs. Christiansen behøver at nære nogen ligefrem panisk rædsel for, at der skal blive for vilde eksperimenter ved udsmykning og ophængning, i hvert fald ikke vildere end det, vi har oplevet ved Stærekassens udsmykning,

såvel udvendig som indvendig, men det er måske også slemt nok.

Mit parti ser med stor sympati på det forslag, der foreligger, og vi finder, det er på tide, at det bliver fastslået, at det offentlige på dette område har pligter, som det ikke kan vise fra sig, og at det må søge de nødvendige midler hertil.

Hvad de foreslåede midler angår, kan vi vel egentlig kun sige, at vi finder, de er meget beskedne og ligger i underkanten af, hvad samfundet burde kunne yde. Lad mig så tilføje, at der naturligvis vil opstå en mængde praktiske vanskeligheder, når Statens kunsthøjdepension og Eckersberg-Thorvaldsenfondet skal begynde at arbejde, måske i særlig grad, når Statens kunsthøjdepension skal begynde sit arbejde. Jeg ved ikke, hvorledes man tænker sig at løse denne opgave, jeg kender ikke så meget til, hvilke planer man har, men jeg forstår også, det er noget, man i særlig grad skal forhandle om i det udvalg, der formentlig bliver nedsat. Jeg ved, at problemerne altså ikke er løst, selvom man vedtager en lov i overensstemmelse med det lovforslag, der er fremsat.

Jeg må tillade mig at sige, at jeg ville have mere sympati for den af kunstnerne foreslåede 2 pct.s afgift end for en fast årlig bevilling som her foreslået. Naturligvis er der ikke ført noget bevis for, at netop det at anvende 2 pct. af udgiften til offentligt byggeri til kunstneriske formål ville være det helt rigtige, men jeg finder i hvert fald, at det burde være minimum. Jeg ville foretrække en ordning i den retning fremfor den her foreslåede ordning, hvorefter der stilles langt færre midler til rådighed, selvom jeg erkender, at der vel er en mulighed — jeg ved ikke hvor stor — for at bevillingen år for år kan forhøjes.

Jeg ser i bemærkningerne, at man begrunder forslaget om en fast og ret beskedne bevilling med, at størrelsen af midlerne til kunstneriske formål ville komme til at svinge med byggeriets omfang, hvis man gik ind på kunstnerens idé, og man tilføjer, at det må ses i øjnene, at det offentlige byggeri i de allernærmeste år vil blive reduceret så betydeligt, at et 2 pct.s provenu beregnes at komme til at ligge omkring 1 mill. kr. Hvis dette sidste er tilfældet, er der kun een forklaring derpå, nemlig, at staten skal bruge så mange penge til mili-

[Aksel Larsen.]

tæret, at den ikke har råd til offentligt byggeri. Det er imidlertid ikke så forfærdelig længe siden, at en eller anden repræsentant for militærets bygningstjeneste sammenkaldte den del af pressen, han kunne lide, og brovtende forkyndte, at nu havde man i de sidste 2—3 år færdiggjort 3 militære bygninger om dagen, tror jeg det var, og brugt ganske fantastiske summer til dette militærbyggeri. Dette er mig bekendt også offentligt byggeri, og agter man at fortsætte med det, så vil jeg ikke have noget imod, at man også fastslår, at en procentdel af udgifterne hertil skal hen sættes til kunstneriske formål. Derfor mener jeg ikke, at man ubetinget behøver at udsmykke ammunitionslagre og hangarer, og hvad ved jeg, med kunst, men så blev der et større kunstfond til rådighed til udsmykning af samfundets nyttige bygningssværker.

Jeg synes altså, at det, der står i bemærkningerne her, og hvormed man tilsigter at afvise kunstnernes forslag og begrunde den faste årlige bevilling, ikke er så vellykket, og da man øjensynlig har været i bekneb for andre og bedre argumenter, synes jeg, det må bevirke, at tinget nu overvejer, om man ikke alligevel skal betræde den af kunstnerne foreslåede vej på dette område.

Må jeg samtidig sige, selvom jeg senere vil udtale mig specielt om den foreslåede forhøjelse af auktionsafgiften, at det ikke forekommer mig heldigt, at man på den måde vil knytte Statens kunstfond til en bestemt skat, og at det samtidig ikke ser godt ud, at den skat, man påtænker at knytte kunstfondet sammen med, i hvert fald for tiden indbringer betydeligt mere, end man vil bruge om året til det gode formål. Det kan ikke andet end bevirke, at man får en mistanke om, at her er en anledning, der skal bruges, ligesom tips-tjenesten i sin tid, da man sagde, at den skulle være til gavn for idrætten, og så var det staten, der påtog sig til egen fordel at malke koen for de fleste penge og ekstra skumme fløden.

Jeg skal lade det være nok med disse bemærkninger. Jeg vil sige, at vi har stor sympati for det lovforslag, der er fremsat, at vi også kan gå ind for forslaget, selvom

det ikke bliver udvidet og bevillingen ikke bliver større, idet vi dog ønsker, at man vil overveje at gøre bevillingen større. Vi stiller os sådan til det, fordi det i hvert fald er en begyndelse, omend en beskednen, og så er der vel håb om, at man kan komme videre frem senere.

Alfred Jørgensen: Jeg er enig med den højtærede undervisningsminister, når han i sin fremsættelsestale beklager, at samfundsudviklingen har ført med sig, at de private mæcener er ved at rykke i baggrunden. Der er grund til at beklage denne udvikling, men der er ingen grund til at undre sig over den. Det er en konsekvens af det stadig voksende skattetryk. Derimod er jeg ikke enig med den højtærede minister i hans beklagelse af, at de offentlige institutioner, som demokratiet har skabt, endnu ikke er rykket frem i tilstrækkelig grad som aftagere og beskyttere af kunst. Jeg går ud fra, at de „offentlige institutioner, som demokratiet har skabt“, væsentlig er en poetisk omskrivning af staten. Det hedder nemlig i de bemærkninger, der ledsager lovforslaget:

„Denne helt nye indstilling overfor kunsten fra det offentlige og især fra statens side, som også nærværende lovforslag giver udtryk for, vil utvivlsomt få en betydningsfuld indflydelse på kunstens udvikling fremover.“

Det er altså en ny indstilling fra statens side overfor kunsten. Så er spørgsmålet, om det er den rigtige indstilling, om det er en sund indstilling, sund for kunsten selv, og om den betydningsfulde indflydelse vil virke i opadgående eller nedadgående retning.

Kan staten i det hele taget skabe kunstnere og fremme kunsten? Ja, den kan naturligvis få flere mennesker til at sysle med kunst, kan muligvis fremelske små kunstnere, der i konkurrencen med de virkelige kunstnere forringer chancen for disse, hvorved kunsten som helhed udvandes i stedet for at højnes. Fra gammel tid taler man som bekendt om de syv frie kunster. Skal disse kunster bindes og gøres afhængige af staten, eller kan der gives nogen garanti for, at statsstøtte ikke også betyder statskontrol? De eksempler, vi kender fra lande, hvor kulturlivet i statens interesse er eller var underkastet kontrol og ensretning, er i alt fald ikke opmuntrende. Hvilket ansvar vil

[Alfred Jørgensen.]

der ikke blive lagt på skuldrene af de tolv mænd, der for fremtiden skal diktere den kunstneriske smag og være højeste instans for, hvad der er god kunst her til lands!

Når det i bemærkningerne hedder, at staten i vor tids samfund må have særlige forpligtelser overfor kunsten, må man spørge: Hvorfor må staten i vor tid have særlige forpligtelser overfor kunsten? Er det ikke sådan med alle sider af åndslivet, med kunsten som med opdragelsen og det religiøse liv, at det trives kun i frihed og uden indblanding fra statens side?

Når min reaktion overfor dette forslag er så stærk, er det af principielle og ikke i første række af økonomiske grunde. Det er min overbevisning, at det ikke vil fremme åndslivet, om et snævert kulturelt forskærrelaug skal råde for, hvad der må anses for lødig kunst. Jeg tror ikke på statens evne til at fremme åndslivet. Derfor må jeg også gå ind for, at kunsten bevarer sin frihed. Jeg er forøvrigt ikke ene om den opfattelse, for den har Grundtvig, frihedens ypperste forkæmper i dette land, givet udtryk for, når han formaner:

„Frihed for alt, hvad der kommer af ånd,

som ikke ændres, men arges ved bånd.“

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker socialdemokratiets og det radikale venstres ærede ordførere for deres velvillige indstilling til lovforslaget. Det skulle betyde en rimelig mulighed for dets gennemførelse. Jeg beklager, at venstre og det konservative folkeparti ved deres ærede ordførere stillede sig så køligt til forslaget, at det her i første omgang tager sig ud som en afvisning.

Det ærede medlem hr. Lars M. Olsen omtalte forskellige forhold, som jeg synes må have betydelig interesse for alle, der interesserer sig for kunstens stilling i befolkningen. Der er gennem staten ydet hovedstaden et stort plus — heri må jeg være enig med det ærede medlem — og dette lovforslag skulle gerne give hovedstaden humør til at gå i spidsen for kunstkøb, således at institutioner og virksomheder herigennem ser, at demokrati har brug for kunst. Det er utvivlsomt rigtigt, at der er ved at vokse en kunstforståelse og et

kunstbehov frem; det viser sig, som det ærede medlem sagde, ved den tiltagende interesse for kunst på arbejdspladserne, ved øget billedkunst i skolerne, ved kunstforeningernes virksomhed o. s. v., o. s. v. Det, vi altså nu skal gøre, er et redeligt forsøg på at finde frem til den rette form, hvorunder vi kan yde statsstøtte til udsmykning af offentlige bygninger.

Det ærede medlem omtalte forskellige private institutioner og den ikke altfor fremragende kunst, der er i Tivoli, og denne redegørelse kunne suppleres med mange andre iagttagelser. Mig undrer det at se, at så få af vore store hoteller, der dog modtager mange udenbys gæster, har værdifuld dansk kunst på væggene. Men vi kan iøvrigt også gå ind i vore egne stuer og se, at der er relativt få af de forsamlingsbygninger, som vore partier og bevægelser ejer, der er udsmykket med lødig kunst, en sådan kunst, der virkelig betyder noget.

Formanden: Jeg henstiller, at samtalerne i sidegangen føres mere sagte.

Undervisningsministeren (Bomholt): Det ærede medlem hr. Conrad Koføed fremkom med et forsinket nej til kunsternes demonstrationstog og gik iøvrigt ind for en kultur- og kunstpolitik, der måtte forekomme meget negativ. Det ærede medlem var imod dækningsforslaget, men i virkeligheden også mod en videregående støtte til kunsten.

Der er, synes jeg, et stort og alvorligt problem, der hedder kunst og folk. I vore dage søger kunstnerne at komme i kontakt med folket og tjene det, og så synes jeg også, at vi, der repræsenterer dette folk, skulle bidrage til at komme kunstnerne i møde, således at de får en mulighed for at udøve deres kunst. Kommunerne kan selv betale, siger det ærede medlem. Ja, nogle kan måske, for andre kniber det, og undersøger man, hvor mange andragender der fra kommunerne indgår til Ny Carlsbergfondet, har man indtryk af, at kommunerne ville sætte pris på en støtte også fra vor side. Det ærede medlem sagde, at mennesker tænker mere på de daglige fornødenheder end på anskaffelse af kunst. Men, ærede medlem, skulle og burde kunst ikke være en daglig fornødenhed?

[Undervisningsministeren.]

Der udgik ikke fra det ærede medlem nogen appel om medansvar til institutioner og virksomheder, ej heller til kommunerne. Det ærede medlem kunne ikke tiltræde lovforslagets beløb, og jeg fik det indtryk, at han heller ikke kunne tiltræde et mindre beløb. Det ærede medlem kan tilsyneladende tiltræde de bidrag, staten yder til dansk forskning, og har igennem finansudvalget ydet støtte til de bidrag, der ydes til den skrivende stand, men så synes det også at være nat; det ærede medlem vil ikke gå videre og yde den bildende, skabende kunst vilkår, der svarer til de vilkår, vi yder vore universiteter, vore skoler, vore skribenter.

Det ærede medlem hr. Kristen Amby nåede, såvidt jeg kunne skønne, til det resultat, at det lovforslag, der her er fremsat, var kunst- og kulturfjendtligt. Jeg beundrer hans dialektik, forsåvidt som den var i stand til at nå til sådanne resultater. Det ærede medlem spurgte: Hvorfor skal der være to fonds? Simpelthen fordi disse fonds vitterligt har helt forskellige opgaver. Jeg ved ikke, om de kan samles i eet fond; kommissionen — og det var jo en ret talrig kommission — er enstemmigt kommet til den opfattelse, at det vil være mest hensigtsmæssigt med to fonds.

Så kom det ærede medlem iøvrigt med et taktisk betonet nej, idet han sagde, at det, det drejer sig om, må være at ændre skattepolitikken i relation til kunstkøb; men her har det ærede medlem ikke lagt mærke til, at det i den omtalte formuebeskatning kun drejer sig om beløb, der overstiger 100 000 kr. Det er, tror jeg, ikke så mange kunstkøb, der når op over de 100 000 kr. og dermed får betydning i denne forbindelse, og jeg kan navnlig ikke se, at det skulle betyde en stor hjælp til danske kunstnere at fjerne en bestemmelse, som overhovedet ikke er gennemført, men som kun foreligger i forslags form.

Endvidere betvivler jeg meget, at den droit de suite-ordning, som det ærede medlem dog gik ind for, skulle betyde en væsentlig støtte for dansk kunst. Det har vist sig ved de beregninger, der er foretaget i kommissionen, at en droit de suite-ordning ville omfatte relativt små beløb, så små beløb, at man i hvert fald ikke har turdet bygge en sådan ordning, som vi har

foreslået, på den. Vi må heller ikke glemme, at der er temmelig store områder indenfor kunsten, som overhovedet ikke indgår i køb og salg — skulpturerne på vore kirkebygninger er jo ikke til salg hveranden dag o. s. v. — og jeg synes nok, det var en meget skrøbelig argumentation, det ærede medlem benyttede sig af for faktisk at kunne sige nej til en støtte til kunsten. Jeg ville ønske, at det ærede medlem selv ville tage sine argumenter op til fornyet overvejelse, så vi dog måske til syvende og sidst kunne enes.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen ville beklage, hvis udvalgsarbejdet skulle blive negativt. Så langt skulle det vel ikke komme. Hvis det radikale venstre går ind for lovforslaget, kan det jo gennemføres og bør også gennemføres. Det ærede medlem ønskede at se nærmere på fondsbestyrelsens sammensætning og på det regulativ, som en sådan bestyrelse skal arbejde efter. Det kan der naturligvis intet være til hinder for; jeg skal for mit vedkommende stille mig fordomsfrit overfor en forhandling om disse enkeltheder. Men jeg vil dog gerne sige på forhånd, at jeg ikke vil være med til at tilstræbe en løsning, der på forhånd udelukker repræsentanterne for visse kunstneriske retninger; det er vel heller ikke det ærede medlems mening, når det kommer til stykket.

Det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen var inde på den tanke, at statsstøtte under alle omstændigheder skulle betyde statskontrol, at der i enhver form for statsstøtte var et element af statskontrol. Det mener jeg bestemt ikke er tilfældet. Den moderne demokratiske stat yder støtte til forskningen uden at blande sig i forskningens arbejdsmetoder og uden at give direktiver til denne forskning. Den demokratiske stat blander sig ikke i musikens toner eller i maleriets farver eller i de ideer eller retningslinier, der kommer til udtryk i den fortællende kunst. Hvis det ærede medlem havde ret, ville konsekvensen være, at man overhovedet ikke måtte udsmykke statsbygninger, thi ethvert statskunstkøb ville betyde kontrol, altså bør statsbygninger være splitternøgne.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen var inde på den tanke, at udsmykningen af Stærkekassen udvendig og indvendig ikke

[Undervisningsministeren.]

skulle være af særlig god kvalitet. Jeg ved ikke, om det er et resultat, det ærede medlem er nået til gennem grundigere overvejelser. Mit indtryk er, at det er endogså særdeles fornem kunst, der er repræsenteret i denne bygning — fornem kunst, selvom man nok, hvad arkitekturen angår, kunne have tænkt sig andre løsninger.

Der kan være forskellige spørgsmål at tale om, og jeg for min part er parat til at tale om dem i al fredsommelighed og saglighed; men jeg vil unægtelig håbe, at der her i tinget vil være et flertal for at svare ja til forslaget.

Kristen Amby: Jeg skal ikke unødigt forlænge denne debat, men visse misforståelser tror jeg alligevel jeg må rette.

Jeg vil gerne sige til den højtærede undervisningsminister, at det, jeg vendte mig imod, var den form for dækning, der her er tale om: at man kæder denne bevilling og den foreslåede dækning sammen. Jeg omtalte udførligt, hvordan landets statsminister i 1942 havde foreslået de øvrige ministerier og Grønlands styrelse en indsats til støtte for kunsten; det drejede sig om en ordning, som havde været behandlet i et ministermøde, og jeg går ud fra, at hele ministeriet gik ind for det, hvilket var meget glædeligt, fordi ministeriet dengang rummede repræsentanter for alle demokratiske partier i landet. Jeg oplæste skrivelsen fra statsministeriet, og jeg kan læse et stykke af den igen:

„Da man må se en samfundsopgave i, at det kunstneriske og kulturelle arbejde fortsættes og udbygges tiderne til trods, skal statsministeriet under samtidig påpegen af den økonomiske nød, der hersker blandt landets bildende kunstnere, henstille til samtlige ministerier, at der ved opførelsen af nye statsbygninger søges midler afsat indenfor de pågældende byggesummer til bygningernes kunstneriske udsmykning, hvor en sådan udsmykning efter bygningsværkernes karakter og art må findes naturligt.“

Jeg nævnte dette på en sådan måde, at det klart måtte fremgå for den, der lyttede, at det var noget, jeg var enig i. Det, jeg sagde, var, at jeg ikke kan forstå, hvorfor man laver en sammenhæng mellem disse to

kunsthøjsskole. Jeg har ikke sagt, at jeg ønskede eet fond; der gør den højtærede undervisningsminister sig skyldig i en misforståelse; jeg har sagt, at jeg ikke kan forstå, hvorfor sagen skal finansieres på denne særlige måde.

Hvad jeg har sagt om droit de suite, er noget andet. Et forslag på denne linie har jo slet ikke været behandlet, eller i hvert fald har der ikke været stillet forslag om en sådan ordning i kommissionen. I kommissionen har man derimod drøftet en ordning, der lignede den ordning, man har i Norge, hvor der betales en afgift af al offentlig omsætning af kunst, og denne afgift bruges til at støtte kunstnerne. Det, jeg sagde, var, at jeg ville ønske, man kunne gennemføre en ordning, som medførte, at den kunstner, hvis værker solgtes videre — og senere tit til en meget høj pris — fik en del af den højere pris ved værkernes salg, eller at hans enke fik det. Det er altså noget andet end det, der er stillet forslag om.

Den højtærede minister syntes fuldkommen at have glemt eller ikke at have lagt mærke til, at jeg foreslog, at man gennemførte en ordning for støtte til kunst i al almindelighed — og for mig gerne således, at det blev fonds, der støttedes, eller direkte opgaver, der støttedes — ved hjælp af midler, der fremkom ved, at personer og selskaber fik lov at fradrage visse beløb i den skattepligtige indtægt, når disse beløb var givet til et kunsthøjsskole, som skulle støtte både kunsten og kunstnerne. Der er ikke noget mærkeligt i, at jeg kommer med et sådant forslag, for det flyder i luften med forslag om, at erhvervslivet skal have ret til at skabe økonomiske fonds og sociale fonds, således at de beløb, der hensættes deri, ikke skal beskattes. Det er en parallel hertil, jeg har tænkt mig, bl. a. fordi de midler, der må til, hvis kunsten virkelig skal støttes, er af en helt anden størrelsesorden end de beløb, der her er tale om — hvis det da skal batte noget.

Når jeg nævnte — og gjorde det ret skarpt, det skal jeg indrømme — et forslag, som ikke er gennemført, gjorde jeg det, fordi jeg finder, det er lidt urimeligt, at man kommer med smukke ord om støtte til kunsten og samtidig fastholder, at man ønsker gennemført et skatteforslag, som bl. a. går ud på, at indbo, hvis samlede

[Kristen Amby.]

værdi overstiger 100 000 kr., skal betragtes som skattepligtig formue. Der er altså tale, ikke om værdien af kunstværkerne, men om værdien af indboet som helhed, og det kan være, at de kunstværker, man køber, netop bringer værdien af indboet op over de 100 000 kr. og således skal beskattes. Jeg finder ikke, at de to ting er særlig forstandige.

Selvfølger er vi parat til at forhandle om et forslag om understøttelse af kunsten, det fremgår af alt, hvad jeg sagde. At vi vender os imod den form, hvorunder man vil søge dækning, deraf kan man ikke drage den slutning, at vi ikke vil være med i arbejdet for at finde veje frem; jeg sagde også, at vi måtte søge at finde veje frem til støtte af kunsten. Men jeg tror ikke, jeg har hørt forkert, når jeg mener, at også det ærede medlem hr. Johs. Christiansen stillede sig lidt tvivlende overfor den måde, hvorpå pengene skulle skaffes; i realiteten sagde han nej dertil, det tror jeg han gjorde, så hans stilling er altså ganske den samme som vor i denne forbindelse.

Derfor tror jeg, at vi både vedrørende fondenes sammensætning og virksomhed, men først og fremmest vedrørende de midler, man skal skaffe til dem, må tales ved i det kommende udvalg. Iøvrigt synes jeg, at den statsministerielle skrivelse fra 1942 til samtlige ministerier dog stadig må stå ved magt, og jeg ser da ingen ulykke i, at de enkelte ministerier for deres vedkommende fremkommer med forslag om kunstnerisk udsmykning af de statsbygninger, der måtte blive opført. Så må vi naturligvis behandle disse forslag i hvert enkelt tilfælde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtages uden afstemning.

Lars M. Olsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtages dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om afgift for offentlig auktion m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 893, fremsættelsen i tidenden sp. 2243).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den på dagsordenen sidst opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om offentlig auktion ved auktionsledere.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 995, fremsættelsen i tidenden sp. 2370).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Axel Ivan Pedersen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen, ikke kan være tilstede, skal jeg tillade mig på hans vegne at fremsætte nogle bemærkninger til de foreliggende lovforslag.

De to forslag til ændring af gældende love vedrørende auktioner og auktionsledere har nær tilknytning til det lige behandlede lovforslag om oprettelse af to fonds til støtte af kunstnerisk udsmykning og til støtte af kunstnere. Den højtærede finansminister gav ved fremsættelsen udtryk for det synspunkt, som regeringen allerede ved åbningsdebatten gjorde gældende, at nye udgiftsposter ikke måtte gøre indhug i det budgetterede overskud på statsregnskabet, men at der i hvert enkelt tilfælde må vedtages særskilte dækningslove. Jeg vil mene, at der i det høje ting burde være et overvejende flertal af samme mening som finansministeren. Ønsker vi, at de gode formål, som den højtærede undervisningsminister har omtalt, skal have støtte fra det offentlige, må vi enten vedtage de her fremsatte lovforslag eller give anvisning på andre udveje. Er der derimod ikke flertal i tinget for at søge de to fonds oprettet, går de foreliggende lovforslag formentlig ud af debatten.

Fra mit partis side er der tilfredshed med, at den lille million, der skal skaffes tilveje hvert år til de to fonds, hentes gennem en forhøjelse af auktionsafgifterne. Den forhøjelse, der skønnes nødvendig, for at be-